

Volba losem čili sortition

---

 svobodny-svet.cz/volba-losem-cili-sortition

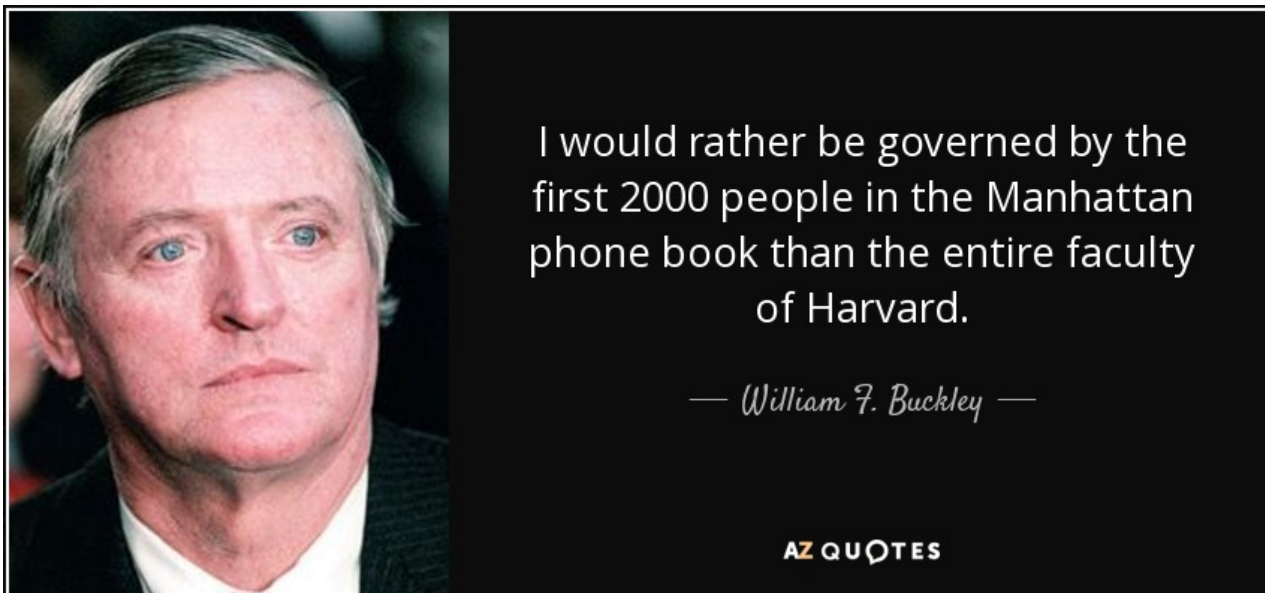
4. února 2023

Demokracie neznamená nutně jen “klasické volby”.

Tento článek jsem chtěl napsat už asi pět let, ale opadávající vlna excitace po čerstvě proběhlé prezidentské volbě (osobně jsem nijak excitován nebyl, ale zdá se mi, že nás chladných bylo málo) k tomu představuje dobrou příležitost.

Zdroj

Americký politický komentátor William F. Buckley roku 1961 řekl, že by byl radši, kdyby mu vládlo prvních 2000 lidí z telefonního seznamu, než celý učitelský sbor Harvardské univerzity. (Sám byl absolventem Yale.) Tento výrok můžeme číst jako rýpnutí do komplexu vševědoucnosti, kterým tehdy akademická sféra netrpěla o nic méně než dnes. Skrývá se v něm ale i jiný, méně nápadný rozměr.

Prvních dva tisíce jmen v telefonním seznamu, to je druh náhodného výběru. Ne tedy úplně náhodného, protože v něm budou disproporčně zastoupeny určité rodiny (příjmení se koneckonců dědí), a také se v něm nebudou vyskytovat lidé, kteří nemají telefon (v roce 1961 jich určitě bylo více než dnes, kdy nějaký druh přístroje tahá po kapsách 99 % lidí, ale zas nemáme telefonní seznamy). Nicméně ta míra náhodnosti tam bude značná. Například je dost pravděpodobné, že tam budou zastoupena všechna možná povolání a věkové kategorie obyvatel.

Dnes jsme zvyklí na rovnici demokracie = volby. Občané dávají mandát svým zastupitelům tak, že pro ně hlasují. Ale existuje i alternativní metoda výběru zástupců, a tou je losování. Používala se už ve starověku, má bohatou historii, a, pro českého čtenáře překvapivě, se dokonce i v Evropě občas používá dodnes. Například v roce 2016, po katastrofálních záplavách v Polsku, zorganizovalo

město Gdańsk náhodně vybrané shromáždění svých občanů, které mělo zajistit, že protipovodňová opatření nebudou do budoucna zanedbávána. Za závazná se přitom považovala jen doporučení, na kterých se shodlo aspoň 80 procent členů orgánu. O pár let později zkopírovalo tento postup město Lublin.

Na světě neexistuje nic, co by se dalo nazvat *dokonalým politickým systémem*, takže tento článek, laskavý čtenáři, **neber** jako návrh zrušit všechny naše volené orgány a nahradit je jednou velkou „losovačkou“, která by své organizátory silně motivovala k tomu, ji nějak „cinknout“. Spíše jde o nezávazné přemítání, zda by se ta naše politická struktura tu a tam nedala takovými losovanými orgány *doplnit*.

Losování zastupitelů má několik potenciálně atraktivních prvků, které se ve volbách zajišťují jen těžko.

1. Daleko reprezentativnější zastoupení obyvatelstva. Na úspěšnou kandidaturu ve volbách potřebujete peníze, aspoň minimální institucionální podporu (nějaký tým, ne-li stranu) a hodně času; málokdo má všechny tři faktory k dispozici naráz sám od sebe. A pokud do kampaně nějakého kandidáta mocně investují sponzoři, dá se čekat, že minimálně někteří z nich za to pak budou něco chtít.
2. Podstatně méně psychopatů. Jedno rčení říká, že lidé, kteří touží po moci nad ostatními, jsou právě ti, kdo by ji nikdy neměli dostat do ruky. V mocenských pozicích, ke kterým politika patří, se mocichtivých magorů koncentruje poměrně dost; v USA je federální District of Columbia suverénním vítězem žebříčku, co se procenta psychopatů mezi obyvatelstvem týče.

3. Chybějící vazba na lobbisty. To je, pravda, o něco větší problém v anglosaských systémech „dvou stran“. Ale i u nás, je-li někdo v politice třicet let v kuse, mají už ho různé zájmové skupiny úměrně tomu ochočeného. (Čest výjimkám.) Kdežto u zcela nových lidí, kteří navíc nemají příliš realistické vyhlídky na pokračování mandátu (že by někoho vylosovali 2x za sebou, je téměř vyloučeno), se tento druh ochočování nestihne a možná ani nevyplatí.
4. U určitých polarizujících témat (povinná očkování, imigrace, financování veřejnoprávních médií) má „člověk z lidu“ daleko větší prostor k nezávislému názoru než člen strany, která je zaseknuta na jedné frontě všeobecné kulturní války a vynucuje po svých členech názorovou disciplínu, aby nedejbože *nelegitimizovali názory nějakých dezolátů, sluníčkářů, putinovců, sorošovců* atd.
5. U menších těles (například radnice na malých městech) je to způsob, jak překlenout dlouholeté spory „Nováků a Kučerů“, které občas příslušnou obec zamořují po celé generace. Politické dynastie jsou ovšem problém i ve větší politice, viz různí Clintonové, Bushové, Kennedyové atd. Náhodnost losovacího mechanismu tuhle infekci nepotismem trochu omezuje.
6. Jiné profesní složení vzniklého tělesa. Mezi volenými politiky je disproporční množství právníků či lékařů (protože titul MUDr. na voliče z billboardů kladně působí) atd., ale málo například řemeslníků, i když by třeba ke každodennímu fungování státu také měli co říci. Toto je vlastně jen jinak formulovaný bod 1, ale poměrně podstatný.
7. Jednotliví členové orgánu proti sobě nebojovali ve volbách a nebyli tedy ani formálními soupeři ve “velké volební show”. To může mít kladný vliv na jejich ochotu konstruktivně spolupracovat.

Samozřejmě, jsou tu i určité nevýhody, které asi čtenář snadno spatří.

1. Nezkušenost. Může vést ke snadné zkorumpovatelnosti, ale i k tomu, „skočit“ z naivity na něco, co by političtí veteráni cítili smrdět na sto honů. Tenhle problém nemá žádné jednoduché řešení.
2. Vylosován může být i opravdový idiot nebo vícenásobný vrah, byť by se tak nemělo stát ve větší míře, protože statisticky je to nepravděpodobné. Zde by možná šlo zavést jako omezující podmínku bezúhonnost a dokončení základní školy.
3. V příslušné pozici nelze nikoho držet násilím a nejproduktivnější občané, kteří mají také nejméně času (protože se starají o rodiny a kmitají mezi prací a domovem) se budou takových funkcí disproporčně vzdávat, protože je prostě nebudou stíhat – a přitom jsou to právě ti lidé, jejichž životní zkušenosti mají mimořádnou hodnotu. Tím se narušuje původní koncept reprezentativnosti celého mechanismu a vzniká riziko, že se v příslušném orgánu budou koncentrovat hlavně lidé, kteří nemají nic lepšího na práci, zato však chuť kecat do všeho. Tento problém by se dal částečně řešit přiměřeným platem a zákonnou povinností zaměstnavatele tolerovat nezbytné absence, asi podobně, jako musí tolerovat vojenská cvičení u členů aktivních záloh.

Vezmu-li tento koktejl „pro a proti“ dohromady, celková bilance nevypadá až tak hrozně. Možná, že v nějakém omezeném rozsahu by se losování mělo vyzkoušet i u nás. Určitě ne u prezidentské funkce, i když popravdě by nám to ušetřilo zbytečné nervy před volbami do relativně slabého úřadu. Ale umím si představit, že losována by byla dejme tomu třetina senátu, jehož volební mandát (vzhledem k chronicky nízké účasti u senátních voleb) beztak není zrovna silný. V případě městských radnic by pak mohlo jít o nějaký pomocný sbor, například s pravomocí kontrolovat zadávání a realizaci zakázek z městského rozpočtu. Místní občané patrně vědí daleko lépe, kudy probíhají problematické penězovody v jejich okolí, než nějaký poručík z hospodářské kriminálky v krajském městě, který má na stole padesát dalších oznámení.

Co na to říkáš, milý čtenáři? Podle mě by to stálo aspoň za experiment, protože skutečné výhody a nevýhody takového postupu by se ukázaly až v praxi. Jsem si ale jist, že první, kdo by proti němu spustil pokřik, by byli právě profesionální politici odleva až doprava. Nemají totiž na takovém experimentu moc co získat. Co kdyby se ukázalo, že zas tak důležití a nenahraditelní nejsou?

| MARIAN.KECHLIBAR

■ ■ ■ ■ ■ (1 votes, average: **5,00** out of 5)

>> Podpora

Svobodný svět nabízí všechny články zdarma. Náš provoz se však neobejde bez nezbytné finanční podpory na provoz. Pokud se Vám Svobodný svět líbí, budeme vděčni za Vaši pravidelnou pomoc. Děkujeme!

Číslo účtu: 4221012329 / 0800

>> Pravidla diskuze

Než začnete komentovat článek, přečtěte si prosím pravidla diskuze.

>> Jak poslat článek?

Chcete-li také přispět svým článkem, zašlete jej na e-mail: redakce (zavináč) svobodny-svet.cz. Pravidla jsou uvedena [zde](#).

